

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 782 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O'zbekiston respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li	
O'zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta'minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini ekonometrik tahlil qilish	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo'jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo'riyeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o'zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессии социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o'g'li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxлари strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o’smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o’g’li, Qurbanov Ulug’bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o’zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo’rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo’nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O’zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o’g’li	
Qishloq xo’jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o’zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po’latov Abdulloh Xolxo’jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo’llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o’g’li	
Sun’iy intellektlar yordamida o’quvchilarni hayotiy faoliyat ko’nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo’rayevna, Kurbanov Azimjon Jo’raboy o’g’li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o’g’li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O’zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o’zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o’g’li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o’rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyorov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg’ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko’rsatkichlarining o’zgarishi: panel regressiya tahlili	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O’zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko’rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o’g’li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish	380
G’aniev Elyor Sobirjonovich	
O’zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o’tishning ahamiyati	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	

The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрохжон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньскайлиевич	

The impact of tourism on the economy of Uzbekistan	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlarini	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
Moliyaviy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va ularning tahlili	578
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Tijorat banklarining mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rnini tahlil qilish	583
Kilicheva F.B., Mengnorov A.A., Bozorova O.R.	
Bog'dorchilik tarmog'ida klasterlarni joriy qilishda yevropa tajribasini qo'llash imkoniyatlari	591
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
To'qimachilik klasterlarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	598
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Barriers to tourism infrastructure development in uzbekistan: a critical analysis	605
Sarvinov Shodmonova	
Xalqaro bozorda qishloq xo'jaligi mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish	609
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich	
O'zbekiston respublikasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi risklarni boshqarish	620
Yusupova Zilola Ismoiljon qizi	
Korxonaning iqtisodiy barqarorligiga erishishning zamonaviy tendensiyalari	626
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Qishloq joylari maishiy xizmat ko'rsatish sohasida axborot resurslaridan samarali foydalanish	631
Xamdamov Eldor Toshmurovich	
Meva-sabzavotlar eksportida transport koridorlari va vositalarini tanlash xususiyatlari	636
Yusupov Muxiddin Soatovich	
Рынок рабочей силы в узбекистане и ее воспроизводство	644
Шакиров Амаль Улугбекович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Деньги и их функции в экономике	650
Мурадиллаев Мансур Мехроживич, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Развитие сельского хозяйства в узбекистане	654
Махмудов Алишер Мухтарович, Камилова Наргиза Абдукахаровна	
Инвестиции и инновации в химической промышленности узбекистана: современные тенденции и перспективы	658
Хусаинов Равшан Рахимович, Султанходжаев Аманулла Асадуллаевич	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarishni takomillashtirish	666
Mardonova Shoxsanam Baxodirovna	
Definition of agritourism as a multifunctional development in rural areas	672
Aktamov Olimjon Abdugani ugli	
Kameral soliq tekshiruvida smart texnologiyalarini ma'lumotlarini soliq organlarining ma'lumotlar bazasida shakllanishi	680
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich	
Проблемы регулирования государственно-частного партнерства и рекомендации по их решению (на примере безработицы в республике узбекистан)	687
С.Э. Холмуратов	

Автоматизация аудиторских процедур с использованием искусственного интеллекта.....	692
Ходжарахманова Назира Бахтияр кизи	
Past karbonli iqtisodiyotga o'tish zaruriyati va uning omillari.....	701
Valiyev Axliddin Aropitdinovich	
Yengil sanoatda zamonaviy tikuv mashina-kichik robotlarning mexanizmlarini mukammallashtirish	705
Sirojova Muxabbat Sodiq qizi, Kurbanov Fazliddin Aminovich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tizimining institutsional va iqtisodiy asoslari	710
Kuzieva Nargiza Ramazanovna, Bobomuratova Manzura Panji qizi	
Foyda solig'i bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'lash tartibi	717
Yangieva N.S.	
Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini soliqlar vositasi qo'llab-quvvatlashning amaldagi holati	722
Turanboyev Boburjon Qodirjon o'g'li	
Motivation, goal-setting, and organizational performance: a case study from uzbekistan's chemical industry	726
Mamataliev Anvar Ergashevich, Bobur Urinov	
Применение искусственного интеллекта при организации налогового администрирования узбекистана	733
Н.А. Артиков	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish zaruriyatini keltirib chiqaruvchi omillar.....	737
Sharofiddinova Gulnoza Iloxmonovna	
Raqamli texnologiyalarning tijorat banklari samaradorligiga ta'siri	745
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Suv tanqisligi sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish asoslari	750
Qosimov Maxamatjon Sulaymanovich	
Rivojlanayotgan iqtisodiyotda raqamli va raqamli bo'lmagan korxonalar tahlili	761
Raxmonov Nodirjon Raxmonjon o'g'li	
Aholining o'rtacha umr ko'rish yoshini o'zgarishi sharoitida keksalarning ijtimoiy ta'minotiga xavflarning ortishi.....	767
Toyirov Shohboz Ziyodullo o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida moliyaviy nazorat samaradorligini ta'minlash ichki nazorat xizmatlari	773
Xaydarov Baxrom Xolmuradovich	
Moliya bozorida xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari	777
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	

MOLIYA BOZORIDA XUSUSIY BANKLAR FAOLLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI

Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliyasi akademiyasi tinglovchisi

E-mail: sfbua-51.abdukahhorov.a@pdu.by

Annotatsiya: Moliya bozori – bu iqtisodiy tizimning muhim va ajralmas qismi bo'lib, banklar ushbu bozorda asosiy o'rin egallaydi. Xususiy banklar esa, o'zining erkin faoliyati, innovatsion yondashuvlari va raqobatbatdosh xizmatlari bilan nafaqat moliya bozorini, balki butun iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Xususiy banklar o'z mijozlariga zamonaviy, qulay va raqobatbatdosh xizmatlar taqdim etish orqali moliya bozorida samarali ishtirok etadi. Moliya bozorida xususiy banklarning faolligini ta'minlash va ularning barqaror rivojlanishiga turtki berish, iqtisodiyotning mustahkamlanishi uchun asosiy omillardan hisoblanadi. Ushbu maqolada xususiy banklarning moliya bozoridagi o'rni va ularning faolligini ta'minlash istiqbollari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Xususiy bank, raqobat, kapital, regulyatsion to'siq, moliya bozori, regulyatsion islohotlar, investitsiya.

Abstract: The financial market is an important and integral part of the economic system, and banks occupy a key place in this market. Private banks, with their free activity, innovative approaches and competitive services, play an important role in the development of not only the financial market, but also the entire economy. Private banks effectively participate in the financial market by providing their clients with modern, convenient and competitive services. Ensuring the activity of private banks in the financial market and encouraging their sustainable development are key factors for strengthening the economy. This article analyzes the role of private banks in the financial market and the prospects for ensuring their activity.

Key words: Private bank, competition, capital, regulatory barriers, financial market, regulatory reforms, investment.

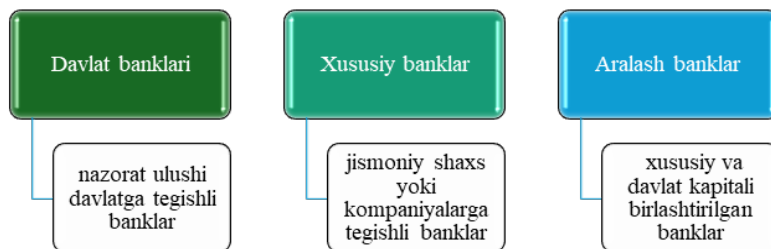
Аннотация: Финансовый рынок является важной и неотъемлемой частью экономической системы, а банки занимают ключевое место на этом рынке. Частные банки с их свободной деятельностью, инновационными подходами и конкурентоспособными услугами играют важную роль в развитии не только финансового рынка, но и всей экономики. Частные банки эффективно участвуют на финансовом рынке, предоставляя своим клиентам современные, удобные и конкурентоспособные услуги. Обеспечение деятельности частных банков на финансовом рынке и поощрение их устойчивого развития являются ключевыми факторами укрепления экономики. В данной статье анализируется роль частных банков на финансовом рынке и перспективы обеспечения их деятельности.

Ключевые слова: Частный банк, конкуренция, капитал, регуляторные барьеры, финансовый рынок, регуляторные реформы, инвестиции.

KIRISH

Jahon moliyaviy tizimida kechayotgan islohotlar va globallashuv jarayonlari mamlakatlar iqtisodiyotida xususiy moliyaviy institutlarning, jumladan, xususiy banklarning o'rnini yanada kuchaytirmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda xususiy banklarning moliya bozoridagi faolligi iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash va kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Bank tizimi har bir mamlakat iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Banklar nafaqat pul oqimlarini boshqaradi, balki iqtisodiyotning barqarorligi va rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ular o'z mijozlariga moliyaviy xizmatlar ko'rsatish orqali iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi. Mamlakatlar bank tizimini tashkil etishda xususiy va davlat banklarini tanlashda turli strategiyalarni qo'llaydi.

1-rasm. Banklar mulkchilik shaklidagi turlari¹

1 Ushbu rasm muallif tomonidan tayyorlandi.

Xususiy bank va moliya institutlari – bu muassislar (ishtirokchilar) orasida jismoniy shaxslarning ulushi muhim ahamiyatga ega bo'lgan tashkilotlardir. Ularning ustav kapitalida jismoniy shaxslar ulushi ko'pincha 50 foiz yoki undan ortiq bo'ladi. Ularning asosiy vazifasi – moliyaviy xizmatlar ko'rsatish, mijozlarga kredit berish, depozitlarni qabul qilish va investitsion faoliyat yuritishdan iborat. Xususiy banklar moslashuvchan boshqaruv, tezkor qaror qabul qilish va innovatsion xizmatlar kabi afzalliklarga ega. Bu esa ularga iqtisodiyotda barqaror o'rin egallash imkonini beradi.

Xususiy banklar – bu davlat ulushsiz yoki past ulush bilan faoliyat yurituvchi tijorat banklaridir. Ular bozor iqtisodiyoti sharoitida raqobat asosida ishlaydi, bu esa xizmatlar sifatini oshirishga, yangi mahsulotlar taklif qilishga undaydi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, xususiy banklar iqtisodiyotning tayanch institutlariga aylangan.

Xususiy banklar faoliyatining muhim jihatlaridan biri – mijozlarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatish va raqobatbardoshlikdir. Biroq, ularning faoliyati ba'zan iqtisodiy noaniqliklar yoki davlat regulyatsiyasidagi to'siqlarga duch kelishi mumkin. Bu esa ularning barqaror rivojlanishiga ma'lum darajada ta'sir qilishi mumkin.

Bugungi kunda xususiy banklarning iqtisodiyotdagi o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ular nafaqat moliyaviy xizmatlar bozorida sog'lom raqobat muhitini shakllantiradi, balki mamlakat iqtisodiy taraqqiyotiga ham bevosita turtki beradi.

1-jadval. Tijorat banklari faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari to'g'rida ma'lumot²

Tijorat banklari faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari to'g'risida 2025-yil 1-yanvar holatiga (banklar kesimida) ma'lumot									
								mlrd. so'm	
№	Bank nomi	Aktiv		Kredit		Kapital		Depozit	
		summa	ulushi, foizda	summa	ulushi, foizda	summa	ulushi, foizda	summa	ulushi, foizda
Jami		769 330	100%	533 121	100%	114 792	100%	308 692	100%
Davlat ulushi mavjud banklar		503 187	65%	366 731	69%	70 175	61%	154 511	50%
1	O'zsmilliybank	135 090	18%	108 014	20%	18 860	16%	36 839	12%
2	O'z sanoatqurilishbank	87 597	11%	65 498	12%	10 025	9%	20 745	7%
3	Agrobank	79 404	10%	59 436	11%	12 427	11%	19 469	6%
4	Asaka bank	58 093	8%	38 717	7%	8 016	7%	15 852	5%
5	Xalq banki	46 491	6%	29 620	6%	8 000	7%	23 709	8%
6	Biznesni rivojlantirish banki	32 133	4%	22 527	4%	4 295	4%	10 765	3%
7	Mikrokreditbank	23 543	3%	17 416	3%	3 551	3%	7 832	3%
8	Aloqa bank	23 251	3%	12 944	2%	3 082	3%	13 815	4%
9	Turon bank	17 585	2%	12 558	2%	1 919	1,7%	5 486	1,8%
Boshqa banklar		266 143	35%	166 391	31%	44 617	39%	154 181	50%
10	Ipoteka-bank	52 069	7%	35 094	7%	7 337	6%	25 692	8%
11	Kapital bank	47 365	6%	31 584	6%	5 225	5%	36 664	12%
12	Hamkorbank	28 708	4%	19 178	4%	5 161	4%	11 634	4%
13	Ipak yo'li bank	23 150	3%	14 228	3%	3 588	3%	11 810	4%
14	Orient Finance bank	16 878	2%	12 565	2%	3 073	3%	11 099	4%
15	Invest Finance bank	12 062	1,6%	7 929	1,5%	1 415	1,2%	8 905	3%
16	Trast bank	10 868	1,4%	5 705	1,1%	2 920	3%	7 421	2%
17	KDB bank O'zbekiston	10 134	1,3%	3 367	0,6%	1 838	1,6%	5 306	1,7%
18	Anor bank	10 108	1,3%	6 858	1,3%	1 022	0,9%	8 743	3%
19	Tibisi bank	9 737	1,3%	7 468	1,4%	2 503	2%	4 901	1,6%
20	Davr bank	9 361	1,2%	7 019	1,3%	1 398	1,2%	3 700	1,2%
21	Asia Alliance bank	8 061	1,0%	4 217	0,8%	1 303	1,1%	3 161	1,0%
22	Tenge bank	7 527	1,0%	3 865	0,7%	1 164	1,0%	5 669	1,8%
23	Ziraat Bank Uzbekistan	4 530	0,6%	2 028	0,4%	672	0,6%	2 133	0,7%
24	Oktobank	3 368	0,4%	1 675	0,3%	606	0,5%	2 384	0,8%
25	Universal bank	3 163	0,4%	190	0,0%	755	0,7%	1 893	0,6%
26	Garant bank	1 942	0,3%	797	0,1%	547	0,5%	973	0,3%
27	Hayot bank	1 663	0,2%	1 161	0,2%	460	0,4%	1 159	0,4%
28	Uzum bank	1 072	0,1%	131	0,0%	651	0,6%	75	0,0%
29	Apeks bank	939	0,1%	213	0,0%	406	0,4%	303	0,1%
30	Madad invest bank	674	0,1%	307	0,1%	517	0,5%	52	0,0%
31	Eron Soderot bankining Shl	639	0,1%	68	0,0%	506	0,4%	42	0,0%
32	AVO bank	569	0,1%	283	0,1%	548	0,5%	17	0,0%
33	Smart bank	557	0,1%	21	0,0%	501	0,4%	47	0,0%
34	Poytaxt bank	460	0,1%	302	0,1%	175	0,2%	194	0,1%
35	Yangi bank	377	0,0%	138	0,0%	166	0,1%	202	0,1%
36	Yevrosiyo banki	162	0,0%	0,0	0,0%	161	0,1%	0,0	0,0%

2 <https://cbu.uz/uz/statistics/bankstats/2124988>

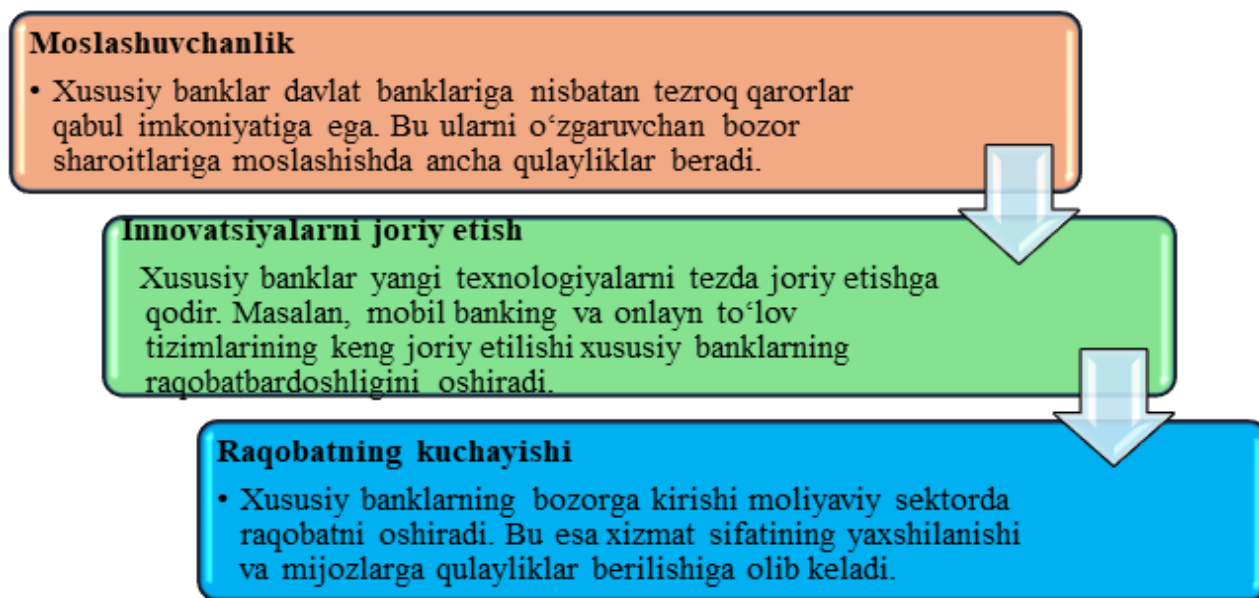
O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga xususiy banklar soni 13 taga yetdi va ularning umumiy bank aktivlaridagi ulushi 29 foizni ni tashkil etdi.

Xususiy banklarning asosiy funksiyalari va iqtisodiy jarayonlardagi roli quyidagicha ifodalanadi:

Xususiy banklar tadbirkorlik subyektlariga kreditlar ajratish orqali kichik va o'rta biznesning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Bu esa yangi ish o'rinlarini yaratish, ishlab chiqarishni kengaytirish va iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Xususiy banklar mijozlarga turli investitsion mahsulotlar – depozitlar, obligatsiyalar, investitsiya fondlari va boshqa moliyaviy vositalarni taklif etish orqali ichki va tashqi sarmoyalarni iqtisodiyotga jalb etadi. Bu esa ishlab chiqarish, infratuzilma va xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishiga ko'maklashadi.

Xususiy banklar o'rtasidagi sog'lom raqobat moliyaviy xizmatlar sifatini oshiradi, narxlarning maqbullashuviga va xizmat ko'rsatish darajasining yaxshilanishiga olib keladi. Bu holat iqtisodiy tizimda ishonchni mustahkamlaydi.

2-rasm. Xususiy banklarning afzalliklari³

Xususiy banklar, ko'pincha bozorning talablari va ehtiyojlariga tez moslashishga moyil bo'ladi. Ularning boshqaruvi odatda o'zgaruvchan bozor sharoitiga javob berish uchun ko'proq moslashuvchan bo'ladi, chunki ular o'z faoliyatini foyda olish va raqobatbardoshlik asosida tashkil etadilar.

Tezkor qarorlar: Xususiy banklarda qarorlar odatda yuqori rahbariyat tomonidan tezda qabul qilinadi, chunki ular ko'pincha biror davlat nazorati yoki byurokratik jarayonlardan o'tkazilmaydi. Bu ularning tezkor va o'zgaruvchan bozor sharoitlariga tez moslashishiga imkon yaratadi. Masalan, yangi raqamli bank xizmatlarini joriy etish yoki mijozlarga qulay sharoitlar yaratish kabi tezkor choralar ko'rilishi mumkin.

Innovatsion yondashuv: Xususiy banklar bozorning yangi talablariga javob berish uchun innovatsiyalarni tezda joriy qilishadi. Ular yangi texnologiyalarni, xususan, raqamli banking va sun'iy intellektni faol qo'llaydilar, bu esa ularning mijozlarga ko'rsatadigan xizmatlarini yaxshilashga yordam beradi.

Raqobatbardoshlik: Xususiy banklar uchun raqobatdagi o'z o'rnini saqlash juda muhimdir. Shuning uchun ular yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratishda o'zgaruvchan bozor talablariga tez javob beradi. Bu ular uchun yuqori rentabellik va foyda olish imkonini beradi.

Davlat banklari ko'pincha davlat tomonidan moliyaviy nazorat ostida bo'ladi. Bu ularning boshqaruv jarayonini ko'pincha byurokratik tizimlar orqali amalga oshiradi, bu esa qarorlar qabul qilishda ba'zi kechikishlarga olib kelishi mumkin. Biroq, davlat banklarining ham o'ziga xos afzalliklari mavjud:

Barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyat: Davlat banklari ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ko'proq e'tibor qaratadi. Ular davlat siyosati va iqtisodiy rejalariga asoslanib, uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashga harakat qiladilar. Masalan, ular iqtisodiy krizislar yoki moliyaviy inqirozlar vaqtida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi mumkin.

Kechikishlar va byurokratiya: Davlat banklarida qarorlar qabul qilish jarayoni ko'pincha ko'proq vaqt talab qiladi, chunki ular ko'p holatlarda hukumat va davlat organlarining tasdiqlaridan o'tishi kerak. Bu esa ularning bozorning tezkor o'zgarishlariga moslashishini ba'zida sekinlashtirishi mumkin.

3 Ushbu rasm muallif tomonidan tayyorlandi.

Xavfsizlik va ishonchlilik: Davlat banklari ko'pincha mijozlarga yuqori darajadagi xavfsizlikni ta'minlashga intiladi. Ular davlat tomonidan kafolatlangan moliyaviy resurslarga ega bo'lib, jamoatchilik uchun ishonchli manba hisoblanadi.

Xususiy banklar va davlat banklari o'rtasida o'zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashuvchanlik nuqtai nazaridan sezilarli farqlar mavjud. Xususiy banklar tezkor qarorlar qabul qilib, bozor talablariga tez javob berish imkoniga ega bo'lsa-da, davlat banklari ko'proq barqarorlikka e'tibor qaratadi. Shu bilan birga, davlat banklarining ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli ham muhimdir, chunki ular iqtisodiy krizislar paytida iqtisodiyotga ko'mak berishi mumkin.

Xususiy va davlat banklarining bozor sharoitlariga moslashuvchanligi o'zaro farq qiladi, lekin har bir turi o'z o'rnida muhim ahamiyatga ega. Xususiy banklar tezkor qarorlar qabul qilish va innovatsiyalarni joriy etish orqali raqobatbardoshligini saqlab qoladi, davlat banklari esa barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Iqtisodiy tizimning barqarorligi va o'sishi uchun har ikkala bank turi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash zarur.

Xususiy banklarning samarali faoliyat yuritishi va barqaror rivojlanishi yo'lida bir qator muammolar mavjud. Quyida ushbu muammolarning asosiylari keltirilgan:

Kapital yetishmovchiligi: Ko'plab xususiy banklar faoliyatini kengaytirish va yangi moliyaviy xizmatlarni joriy etish uchun zarur bo'lgan kapital zaxirasiga ega emas. Bu holat ularning bozorga innovatsion mahsulotlar bilan chiqishiga va raqobatda faol qatnashishiga to'sqinlik qiladi.

Siyosiy va iqtisodiy noaniqliklar: Global va mahalliy siyosiy-ijtimoiy beqarorliklar xususiy banklar faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bunday sharoitda uzoq muddatli strategik rejalashtirish murakkablashadi, bu esa banklarning barqaror rivojlanishiga xavf tug'diradi.

Regulyatsion to'siqlar: Ba'zan hukumat tomonidan joriy etilgan qattiq tartibga solish va nazorat choralari xususiy banklarning erkin faoliyat yuritish imkoniyatini cheklaydi. Ayniqsa, yangi bozorlarga kirish, innovatsiyalarni joriy etish va xizmatlar spektrini kengaytirish jarayonida bu holatlar sezilarli darajada to'sqinlik qiladi.

Xususiy banklar faolligini ta'minlash va ularning moliya bozoridagi o'rni va rolini oshirish uchun bir qator chora-tadbirlar talab etiladi. Ushbu chora-tadbirlar quyidagi yo'nalishlarga qaratilgan bo'lishi lozim:

Xususiy banklar o'z faoliyatini kengaytirish, yangi xizmatlar va mahsulotlarni joriy etish uchun yetarli miqdorda moliyaviy resurslarga ega bo'lishi kerak. Buning uchun ular:

- mahalliy va xorijiy investorlarni jalb etishi,
- xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni rivojlantirishi,
- kapital manbalarini diversifikatsiya qilishi zarur.

Shuningdek, hukumat tomonidan ajratiladigan subsidiyalar, soliqlar imtiyozlari va boshqa rag'batlantiruvchi mexanizmlar xususiy banklar uchun qo'shimcha moliyaviy imkoniyatlar yaratadi.

Xususiy banklarning faoliyatini qulaylashtirish va ularning bozor mexanizmlariga tezkor moslashuvchanligini ta'minlash maqsadida regulyatsion islohotlarni amalga oshirish zarur. Jumladan:

tartibga solish jarayonlarini soddalashtirish,

xususiy banklar uchun moslashuvchan va zamonaviy nazorat mexanizmlarini joriy etish,

yangi xizmat turlarini tez va samarali ro'yxatdan o'tkazish imkonini yaratish kerak.

3-rasm. Xususiy banklar faoliyatini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilishi lozim bo'lgan islohotlar⁴

Innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash: Texnologik taraqqiyot zamonaviy bank faoliyatining ajralmas qismiga aylangan. Xususiy banklar:

- FinTech yechimlar,
- mobil ilovalar,

4 Ushbu rasm muallif tomonidan tayyorlandi.

onlayn to'lov tizimlari,

raqamli identifikatsiya kabi innovatsion yo'nalishlarni faol joriy etish orqali mijozlarga yanada qulay, tezkor va ishonchli xizmatlar ko'rsatishlari mumkin. Davlat tomonidan bu kabi texnologiyalarni joriy etish uchun grantlar, inkubatorlar va boshqa qo'llab-quvvatlovchi dasturlar yo'lga qo'yilishi lozim.

Xususiy banklarning kelajakdagi rivojlanish istiqbollari nafaqat moliyaviy xizmatlar sifatini oshirish, balki milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ham sezilarli darajada hissa qo'shishi bilan ahamiyatlidir. Yaqin yillarda xususiy banklar quyidagi yo'nalishlarda sezilarli taraqqiyotga erishishlari mumkin:

Raqamli transformatsiya jarayonida xususiy banklar ilg'or texnologiyalarni faol qo'llashga intilmoqda. Bular qatoriga:

- mobil banking
- blokcheyn texnologiyalari
- sun'iy intellekt asosidagi xizmatlar
- big data tahlili kiradi.

Ushbu texnologiyalar orqali banklar mijozlarga yanada qulay, tezkor, xavfsiz va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taqdim etish imkoniga ega bo'ladi.

Xususiy banklarning xalqaro moliyaviy bozorlar bilan integratsiyalashuvi ularning rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Bu orqali:

- xorijiy sarmoyalarni jalb etish,
- xalqaro to'lov tizimlarida faol ishtirok etish,
- xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish imkoniyatlari yaratiladi.

Xususiy banklar iqtisodiy tizimning ajralmas bo'g'ini sifatida moliya bozorining barqarorligi va samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ularning faolligini oshirish – bu nafaqat bank sektorining rivojlanishi, balki umumiy iqtisodiy taraqqiyotning katalizatori hisoblanadi. Kapital bazasini kuchaytirish, regulyativ muhitni takomillashtirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda ijtimoiy mas'uliyatli investitsiyalarni kengaytirish orqali xususiy banklarning raqobatbardoshligi oshadi va ular yanada samarali faoliyat yurita oladi. Shu jihatdan, xususiy banklar faolligini ta'minlash istiqbollari mamlakat iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash va moliyaviy tizimni diversifikatsiya qilishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston moliya bozorida xususiy banklarning faollashuvi iqtisodiyotni liberallashtirish, xizmatlar sifatini oshirish va investitsiyalarni jalb qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, oxirgi besh yillikda xususiy banklarning aktivlardagi ulushi izchil o'smoqda.

Xususiy banklar faoliyatini yanada kengaytirish uchun quyidagi tavsiyalarni ilgari suramiz:

- Litsenziyalash va tartibga solishni soddalashtirish orqali yangi banklar ochilishini rag'batlantirish;
- Raqamli bank xizmatlarini joriy etish bo'yicha texnologik infratuzilmani kengaytirish;
- Davlat va xususiy banklar o'rtasida teng raqobat sharoitini yaratish;
- Aholi va tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligini oshirishga qaratilgan kompleks dasturlarni kengaytirish;
- Bank xodimlari malakasini oshirishga oid doimiy o'quv tizimini joriy etish.

Yuqoridagi chora-tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida xususiy banklar moliya bozorida yanada faol ishtirok etib, iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy inklyuziyani ta'minlashda muhim rol o'ynashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov, I.A. (2015). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
2. Egamberdiyev, A. (2022). "O'zbekiston bank tizimidagi islohotlar va ularning xususiy sektor faoliyatiga ta'siri". Bank ishi jurnali, №3.
3. Tursunov, B. (2023). "Moliyaviy inklyuziya va raqamli bank xizmatlari rivoji". Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, №1(53).
4. Qodirov, S. (2021). Bank ishi va moliyaviy menejment. Toshkent: "Iqtisod-Moliya" nashriyoti.
5. International Monetary Fund (IMF). (2023). Financial Sector Assessment for Uzbekistan. Washington, D.C.
6. World Bank. (2022). Uzbekistan Economic Update: Navigating Challenges. www.worldbank.org/en/country/uzbekistan
7. Azizov, M. & To'laganov, D. (2020). "Xususiy banklarning kredit siyosatida zamonaviy yondashuvlar". Bank moliyasi va buxgalteriya hisobi, №2.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori PQ-4571-son, 2019 yil 23-yanvar – "Bank tizimida raqobatni kuchaytirish va xususiy sektorni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"
9. International Monetary Fund (IMF). (2023). Financial Sector Assessment for Uzbekistan. Washington, D.C.
10. www.cbu.uz – O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>